

Johannes Anker Larsen

"De steen der wijzen"

Tijdens een fietsvakantie op het Deense eiland Langeland, bracht ik ook een bezoek aan het dorpje Henninge, gelegen in de nabijheid van de hoofdplaats Rudkøbing. In dit stille, landelijk gelegen dorpje is in 1874 de schrijver Johannes Anker Larsen geboren. Een auteur die in 1923 de door de "Gyldendalske Boghandel" uitgeschreven prijsvraag naar de beste Deense of Noorse roman won en wel met het boek "De steen der wijzen".

Johannes Anker Larsen, studeerde theologie, rechten en filologie en was daarna journalist, vervolgens vele jaren lang acteur en regisseur, o.a. aan het koninklijk theater in Kopenhagen, totdat hij zich geheel wijdde aan de literatuur. Zijn werk dat in Nederland veelvuldig werd uitgegeven, is beïnvloed door zowel Kierkegaard, als door Indische en Chinese mystici. Andere werken van hem zijn "Martha en Maria", "Heiliging", "Roes", "Koning Lear op klompen", "Een man in het gekkenhuis" en het autobiografische boek "Met open deur". Bekend werd Anker Larsen echter door het boek "De steen der wijzen"; het succes dat hij hiermee in 1923 behaalde maakte hem tot ver buiten de Deense grenzen bekend.

De Nederlandse uitgeverij Elsevier heeft vrijwel al het werk van Anker Larsen uitgegeven en blijkbaar in zulke grote oplagen dat het nu nog steeds weinig moeite kost antiquarisch de boeken van hem te pakken te krijgen. In dit artikel beperk ik mij, wat betreft het oeuvre van Anker Larsen tot zijn belangrijkste werk en wel "De steen der wijzen". Ik doe dit omdat het boek mij al zo'n 20 jaar begeleidt en ik ervaar dat het sinds het jaar van verschijnen nog niets aan actualiteit en zeggingskracht heeft ingeboet.

Het boek beschrijft het wel en wee van een kleine dorpsgemeenschap, door het wisselend volgen van de levensgeschiedenis van twee hoofdfiguren, te weten Christian Barnes, de zoon van de dominee en Jens Dahl, de zoon van de koster. Beide jongens gaan studeren in het nabijgelegen stadje en later op de universiteit in het ver weg gelegen Kopenhagen. Ze komen in contact met "het leven" en bemerken dat het zijn hier op aarde niet zonder reden is en dat die reden moet worden ontdekt; soms samen met anderen, soms alleen en dat alles gaat via vele grillige wegen.

In dat zoeken komen Christian en Jens in contact met een aantal theosofen die hun weg in het leven gevonden schijnen te hebben. Zo ontmoeten ze de Serafijn, een gedistingeerd man die luistert naar de harmonie der sferen en denkt zo de diepste geheimen van het bestaan te kunnen beluisteren. Dan is er de man die een yogi wil worden en alles in zijn leven daaraan ondergeschikt maakt, zelfs zijn gezin.

Ook is er iemand die gebiologeerd is door het perpetuum mobile dat hij denkt gemaakt te hebben.

Het zijn mensen, zo ontdekken Christian en Jens, die maar één ding willen op de wereld. Blind voor al het andere hier op aarde zoeken zij, ieder op hun manier, het onmogelijke; datgene waarvan gezegd kan worden, dat men alles heeft, wat men behoeft, wanneer men dat bezit. Zij zoeken naar de steen der wijzen. Gelukkig loopt er in de theosofische loge ook een Staatsraad rond die er een wat nuchterder kijk op nahoudt. Zo reageert hij op Jens vraag toe te mogen treden tot de esoterische school in de loge als volgt:

"Het leven ligt toch voor uw neus en kan u al de geestelijke ontwikkeling geven, die u maar hebben wilt. Leidt u maar een praktisch en nuttig leven, op zodanige wijze, dat alles wat u onderneemt een geestelijke handeling wordt. Dat is veel beter dan te zitten staren naar uw navel en aan kunstmatige ademhaling te doen." En als Jens toch volhardt lid te willen worden, waarschuwt de Staatsraad hem nog eens als volgt: "Neem u in acht voor ons, wanneer u op de logevergaderingen komt. Raak uzelf niet kwijt uit geestdrift over ons. Leef uw eigen leven. Volg uw eigen drang. Zorg ervoor geen gelovige, dogmatische theosoof te worden. Lees uw boeken, maar lees ze kritisch. Want dat, waarover ze handelen, kan misschien wel het levende water des levens zijn, maar de gedachten en de woorden zijn waarachtig maar de hunne. En wel zijn wij allen broeders, maar daarom zijn we niet verplicht om elkaar's adem te slikken, noch lichamelijk, noch geestelijk."

In het boek komen dus nogal wat zoekende mensen voor die ieder voor zich er van overtuigd is zijn of haar weg naar de steen der wijzen gevonden te hebben. Het opvallende daarbij is echter dat zij meer geïnteresseerd zijn in de weg die ze bewandelen dan in het doel waarnaar ze op weg zijn.

De andere mensen in het geboortedorp van Jens en Christian leiden een leven dat gelijk opgaat met het ritme van de seizoenen. Via de Candidaat, een figuur die in veel van Anker Larsen's boeken een essentiële rol speelt, zijn we getuige van hun grote en kleine dagelijkse zorgen en de wijze waarop zij, ieder voor zich, hun weg zoeken en vinden in het leven. Maar ook de Candidaat zelf, de man die heeft gestudeerd, alle wereldzeeën heeft bevaren, alle continenten heeft bezocht en uit al die reizen en ervaringen als een gelouterd mens tevoorschijn is gekomen, leert nog steeds van deze dicht bij de natuur staande mensen.

Ook Jens worstelt op zijn wijze met het leven en hij vraagt zich af of het "weerspiegelen" niet juist datgene is wat wij doen? De wereld weerspiegelen naarmate wij zelf blank zijn. Dat is de uitdaging: de innerlijke spiegel zo te hanteren dat het ons helpt en stimuleert onze weg door het leven zo zuiver en haaks mogelijk af te lopen.

Anker Larsen, die al deze figuren met een rafelige, maar tevens humoristische pen weet te beschrijven, heeft zich via deze mensen gebogen over de essentiële vragen waarop ieder bewust levend mens tijdens zijn of haar leven, vroeg of laat een antwoord zal moeten geven. Ook tijdens de lezingen die hij o.a. voor de Internationale School voor Wijsbegeerte te Amersfoort heeft gehouden en die in het boekje "Van het werkelijke leven" zijn gebundeld, komt hij hierop steeds weer terug.

Deze levensvragen, die zich steeds weer en in elke generatie opnieuw manifesteren, zijn voor vele schrijvers een terugkerende bron van inspiratie geweest.

Aan het eind van het bijna 600 pagina's tellende boek ontmoet Jens opnieuw de schoenmaker, de man die een groot gedeelte van zijn leven heeft besteed aan het maken van het perpetuum mobile. De man zit voor zijn inmiddels tot een machtige machine uitgegroeid object en op de vraag van Jens of ze loopt antwoordt de man rustig: "Neen, ze loopt niet. Ze kan niet lopen. Ze moet niet kunnen lopen." En vervolgens vertelt hij ontdekt te hebben dat er nog één rad aan ontbreekt, maar eveneens heeft hij ontdekt dat hij niet de smid is maar slechts het ontbrekende rad. En hij weet ook waar dat moet zitten: thuis, op een schoenmakers kruk. En hij besluit met te zeggen: "De steen der wijzen is een mijlpaal aan de straatweg. En wilt u weten welke van alle het is, dan is het de volgende. Loop maar door; het is eeuwig en onveranderlijk de volgende."

Wijhe, 29-9-1990 - Copyright © B. D. Poppen

Deze pagina is onderdeel van de homepage van B. D. Poppen.

<http://www.bdpoppen.nl>